

ГРОМАДИ В МИРНИЙ ЧАС ТА В УМОВАХ ВІЙНИ (рецензія на книжку Д.Палатної та Т.Семигіної «Згуртування громади: соціальний вимір»)

Ганна Слозанська, докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Розвиток соціальних послуг на рівні територіальних громад для тих, хто цього потребує, можна вважати одним із ключових аспектів вітчизняної соціальної політики. Особливо це питання стало актуальним в час російсько-української війни, той період, коли кількість тих, хто потребує послуг підтримки і допомоги, невпинно зростає. Наразі створення ринку надавачів соціальних послуг різного рівня підпорядкування (державних, комунальних, недержавних) є сьогодні прерогативою держави. Розподіл відповідальності за фінансування соціальних послуг для отримувачів між державою місцевими органами самоврядування юридичними та фізичними особами самими отримувачами дозволить просунути цю ідею на місцях і сформувати дієву мережу закладів соціальної сфери, здатних якісно надати соціальні послуги на місцях. Запровадження єдиних підходів стандартів до надання соціальних послуг зробить систему відкритою та доступною для отримувачів розширення переліку самих соціальних послуг дозволить задовольнити потреби ширшого спектру клієнтів. Усі перелічені вищі аспекти держава органи місцевого самоврядування намагаються реалізувати у дії. Проте питання браку ресурсів залишається гострим. Саме тому згуртування громади задля вирішення соціальних проблем і розвитку соціальних послуг можна розглядати як один з варіантів розв'язання ситуації із відсутністю ресурсів.

У монографічному виданні за авторства Д. Палатної та Т. Семигіної (2024) представлено значну теоретичну та практичну базу процесу згуртування територіальних громад в умовах децентралізації.

Перший розділ книги глибоко занурює читача у теоретичні засади згуртування громади, розкриваючи сутність територіальної громади, підходи до вивчення соціальних практик та концепції згуртованості. Неабияку увагу привернуто до питань ідентичності громади, забезпечення участі населення та розвитку потенціалу громади. Особливо цінним видається огляд стратегій згуртування, заснованих на сильних сторонах громад, що надає виразне уявлення про позитивний потенціал внутрішніх ресурсів.

У другому розділі авторки розглядають процеси децентралізації та їхній вплив на згуртування громад. Аналіз надання соціальних послуг як інструменту активізації населення, разом з оглядом українського досвіду і презентацією моделі згуртування в умовах децентралізації, робить цей розділ особливо значущим для розуміння сучасних тенденцій в управлінні громадами. Важливо, що авторки ведуть мову про насаження громади для ухвалення життєво важливих рішень, розвиток в громаді турботи про осіб у складних життєвих

обставинах та посилення інклюзивності. На жаль, запропонована модель не пройшла перевірку на практиці у довоєнний період, але вона цілком може бути використана у період післявоєнного відновлення України.

Третій розділ вирізняється особливою актуальністю, адже присвячений специфіці згуртування громад у кризових умовах. На схвальні оцінки заслугове теоретичне осмислення явища резілієнтності (стійкості) громади, зроблене дослідницями. Тут також представлено результати вивчення досвіду згуртування конкретних громад в умовах повномасштабного вторгнення російських військ на територію України. Проведена робота дала дослідницям підстави для розробки моделі формування стійкості та згуртування громади в умовах надзвичайних ситуацій. Цей розділ, присвячений кризовим умовам, не тільки підкреслює реалії сучасних викликів, а й наголошує на необхідності адаптації громад та їхній трансформаційній спроможності.

Ця книжка не є продовженням попередніх розвідок (Семигіна, 2001; Семигіна, 2004), які ґрунтувались переважно на закордонних джерелах і ґрунтувались на типології моделей роботи в громаді, окреслених у 1970-х роках Д. Ротманом, – розвиток громади; соціальне планування; соціальна дія. Нині більш актуальними вважаються підходи з розвитку сильних сторін громади, її активізації та мобілізації ресурсів на розв'язання власних соціальних проблем (Семигіна, 2002). І нове видання сповна віддзеркалює ці тренди міжнародної та вітчизняної соціальної роботи.

Слід погодитися, що нова книжка «спрямована на розширення наукового дискурсу у сфері соціальної роботи в громаді, а також на надання практичних рекомендацій та інструментів для поліпшення процесу надання соціальних послуг в умовах децентралізації» (Палатна & Семигіна, 2024, с. 8).

Окремо доцільно відзначити, що видання перебуває у вільному доступі (<https://teadmus.org/main-publications/sm-49>), має виразну структуру та сучасне оформлення, яке полегшує сприйняття інформації.

Загалом, книгу «Згуртування громади: соціальний вимір» можна вважати цінним ресурсом для дослідників, політиків, представників громадськості та всіх, хто цікавиться розвитком та згуртуванням громад. Вона пропонує глибоке теоретичне підґрунтя, разом із реальними прикладами та практичними моделями, що можуть бути використані для посилення соціальної згуртованості та розвитку громад в різноманітних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

Палатна, Д. & Семигіна, Т. (2024). *Згуртування громади: соціальний вимір* [монографія]. Tallinn: Teadmus. <https://teadmus.org/main-publications/sm-49>

Семигіна, Т. В. (2001). Робота в громаді як складова діяльності соціального працівника. *Соціальна політика і соціальна робота*, 4, 60-72.

Семигіна, Т. В. (2004). *Робота в громаді: практика й політика* [монографія]. Київ: КМ Академія.

Семигіна, Т. (2022). Розуміння соціальної роботи в громаді: рефлексивний огляд власних публікацій. *Наукові тренди постіндустріального суспільства: Матеріали конференції МЦНД* (с. 50–55). Дніпро. <https://doi.org/10.36074/mcnd-21.10.2022>